

NOVI MATIČETOV

Leto I - Štev. 5

ČEDAD, 1. 15. marca 1974

Sped. in abb. post. II gr./70 Poština plačana v gotovini

NAROČNINA: Letna 2000 lir. Za inozemstvo: 3000 lir. Odgovorni urednik: Izidor Predan

Posamezna številka 100 lir

Izhaja vsakih 15 dni

Uredništvo in Uprava: Čedad - via IX Agosto, 8 - T. 71.386 Tisk. R. Liberale - Čedad

Izdaja ZTT

Autorizz. Tribun. di Trieste n. 450.

Poštni tekoči račun za Italijo Založništvo tržaškega tiska, Trst 11-5374

CASELLA POSTALE CIVIDALE N. 92

Za SFRJ Tekoči račun pri Narodni banki v Ljubljani 50101-603-45361 «ADIT» DZS, Ljubljana, Gradišče 10/11 nad. telefon 22-207.

POŠTNI PREDAL ČEDAD ŠTEV. 92

SODELOVANJE

Čeprav se pomembne sile italijanskega političnega življenja predstavljajo kot porok kulturnega razvoja Beneške Slovenije, ne moremo trditi, da so se vse naše možnosti dejansko uresničile.

Sedaj prihajajo te možnosti počasi na dan in prepričanje, da je organizacijsko enotno vodstvo vseh možnih izkušenj neobhodno potrebno, bi utegnili zavirati njihov razvoj; zato je morda boljše, če sprejemamo nov odnos med načelom sodelovanja in načelom individualnosti. Ti dve načeli izvirata iz pluralnosti sedanjih kulturnih skupin.

Spričo dejstva, da se Beneška Slovenija pripravlja na to, da dovršeno izraža svojo bitnost, s tako veliko zamudno (to velja za pripadnike vseh političnih smeri), moramo poiskati pot, po kateri bo v razmeroma kratkem času dohitela razvoj, ki so ga zgodovinske prigode na razne načine ovirale in preprečevale. Znanosti, da nas prav kratka doba loči od časa, v katerem bi pritisk množične nekulturnosti in načrtno vladne politike uničil vsakršno obliko kulturne istovetnosti Beneške Slovenije. Zavest tega vsiljuje vsakomur, ki jo izpričuje ali sprejema, iskanje vseh možnih človeških in kulturnih stikov, vseh izrazov skupnostnega ponosa, izrazov naše kolektivne osebnosti.

Vemo, da predlagamo nekaj težkega; vendar si ne moremo kaj, da ne bi opozorili vse kulturne in politične skupine na pomembnost njihovih izbir. Skrajna nujnost političnega in kulturnega dela v Beneški Sloveniji nam nakaže pot: naš cilj ne more biti niti nemogoči skok stoletja zgodovine niti nemogoči — čeprav postopen — povratek nazaj, ampak upoštevati moramo sedanjo stvarnost. Niti samih protislovij, ki se pojavljajo že v samem nastopanju Slovencev v Furlaniji, ne moremo razrešiti, če ne upoštevamo dejstev, ki so jih povzročila.

Ko poudarjamo nujnost, da se uresniči v vsaki možni obliki naša navzočnost (v mislih imam bolj ali manj organizirane oblike, bolj kulturnega ali bolj političnega značaja, bolj individualnega ali bolj kolektivnega značaja), ne smemo pozabiti na to, kar zmoremo že danes, vendar imamo še bolj pred očmi vse to, česar naše ljudstvo še ni moglo izraziti, a lahko jutri udari na dan. Če hočemo uresničevati našo zavest vsi skupaj, brez mažljencev in brez strašil, si ne smemo dovoliti napak.

Prepričani smo, da je jutrišnja stvarnost pomembnejša od današnje. Sodelovan-

nje nam torej pomeni odprtost pri obravnavanju naših vprašanj, ne pa toge, shematične opredelitve.

Sodelovanje pomeni vzajemnost, izmenjavo, razumevanje. Kulturnim in političnim delavcem lahko samo želimo, da zmorejo te vrline in da s svojo navzočnostjo in s svojim delom vzpodbujajo nastanek prvih, tudi planih novih izrazov ljudske kulture, sposobnih, da poženejo korenine, ki naj se razvijajo v načrt.

Vendar opozarjamo: sodelovanje pomeni tudi enotnost, saj je surova roka zmeraj pripravljena, da stre vsak poganjek.

P. P.

NOVA USTAVA V JUGOSLAVIJI

V četrtek 21. februarja je sprejel Svet narodov Zvezne skupščine SFRJ novo ustavo. Kakor prejšnje in še bolj kot prejšnje je nova ustava sad delovnih ljudi Jugoslavije, odnosno njihovih prizadevanjih. O njej so razpravljali več let na vseh nivojih in področjih družbenega življenja, od republiških do občinskih skupščin, delavskih in kulturnih svetov po fabrikah, šolah in drugih ustanovah i.t.d.

Ta je že četrta ustava, ki so si jo dali narodi Jugoslavije od osvoboditve do danes. Vsaka, do sedaj sprejeta ustava, je težila za tem, da bi osvobodila delavnega človeka, da bi mu dala čimveč pravic, da bi bil sam gospodar in odločal o svoji usodi.

Nova ustava daje delavskemu razredu še večjo oblast, kompetence in odgovornosti. Po novih ustavnih določilih, ne bo delovni človek več odločal samo o dejavnosti svojega podjetja, pač pa o razvoju vseh področjih družbenega življenja.

Za Slovence, ki živimo izven meja matične domovine, je predvsem važen tisti del ustave, ki govori o odnosih do nacionalnih manjšin.

Vsem narodom, manjšinam in nacionalnim skupnostim, ki živijo na ozemlju Jugoslavije, zagotavlja ustava svobodo in enakopravnost. To so predvidevale, sicer, že prejšnje ustave.

Po novi ustavi Jugoslavija izraža težnjo, da ob spoštovanju načela o nedotakljivosti obstoječih meja in v duhu prijateljskih odnosov s sosedi zagotovi manjšinam, ki živijo v Italiji, Avstriji in na Madžskem, vse narodne in človeške pravice.

O sprejemu nove ustave v Jugoslaviji je obširno poročal tudi italijanski tisk.

Blumarji iz Črnega Vrha

OB 30. LETNICI POHODA XXX. DIVIZIJE V BENEČIJO

Konec januarja je minilo trideset let, ko je v cilju pomaganja razvoja narodnoosvobodilnega gibanja v Slovenski Benečiji, kakor tudi udarcev partizanskih enot v neposredno frontno zaledje sovražnika, krenila 30. divizija čez reko Sočo med Kanalom in Plavami, da bi izvršila to nalogo.

Enote divizije so prišle prvič po porazu, ki so ga doživele prav enote divizije v novembriški sovražni ofenzivi 1943 leta, zopet na to ozemlje. Sovražna propaganda je medtem govorila med prebivalstvom, češ, da so enote slovenskih partizanov uničene, in zato naj bodo okupatorju pokorni, ker ni nobenega izgleda za kakšen uspešen boj proti njemu. Pri tem so mu srčno pomagali ostanki fašistov, ki so želeli odtrgati beneško ljudstvo od narodnoosvobodilnega gibanja, kjer so se že borili tudi napredni Italijani in drugi narodi okupirane Evrope.

Sovražnik je zato ostro reagiral na pojav močne partizanske divizije in hotel že od vsega začetka preprečiti njeno delovanje globlje v Beneško Slovenijo in Furlanijo. Toda tokrat je naletel na dobro izvežbano in močno oboroženo partizansko enoto, ki ji ni bil več kos na način, ko je v novembru razbil tedaj tudi precej močne neiskusne enote partizanov. Ne samo, da ni mogel razbiti njenih enot, brigade so celo udarjale in napadale njega, tam, kjer je bil najbolj občutljiv. 2. februarja '44. leta mu je uničena postojanka na Sanquirinu in pogin v zrak most čez Nadižo, z čimer je pretrgana cestna zveza med Avstrijo in talijo, takrat jako važno zaradi fronte v Italiji. Partizani so takrat 11. februarja vpadli celo v sovražno postojanko v Fojdo. Poleg tega so bili uničeni kamioni sovražnih vojakov v dolini Nadiže pri Stupici in dolini Soče med Tolminom in Kobaridom.

Diviziji pa ni bil namen samo točli po sovražniku, pač pa so ljudem objasnili stanje Narodnoosvobodilnih gibanj v svetu in pri nas, kar je zelo vrnilo vero Beneškemu ljudstvu za boj proti okupatorju in fašističnim ostankom.

30. divizija je tako cel februar obšla skoraj vse Beneške kraje v zahodni in vzhodni Benečiji in se potem počasi vračala zopet proti Soči.

Sovražnik je hotel na vsak način obračunati s to močno partizansko enoto, ki jim je napravila toliko skrbi. Zbrali so močne SS čete in zopet sprožili veliko ofenzivo proti enotam 30. divizije. Seveda ga tudi enote niso čakale križem rok, zasedle so dominantne položaje v bližini Soče od Kolovrata pa do Marije Celje kjer so se vkopale in počakale sovražnika. To so storile dve brigadi, tretja, pa ni uspela priti

TUDI ŠKOFOM JE POTREBNA KORAJŽA

Škof je bil v vseh časih velika osebnost za vernike in nevernike, tudi za oblasti. Toda tudi škof, kot vsi drugi navadni ljudje, je krvav pod kožo. To se pravi, da ima svoje moralne dobrine in druge vrednote, a tudi svoje šibkosti.

Lahko je pridigati, kjer te vsi radi poslušajo in bougajo, z oblastmi vred, kjer nič ne tvegaš. Drugače pa je, kjer te preganjajo, četudi si škof. Imamo škofe po svetu, ki so se odločno postavili na stran ponižanih in trpinčenih revežev, na stran preganjanih. Branijo svobodo, interese in pravice trpinčenih in se odločno borijo proti krivicam tiranstva.

Takšnega škofa imamo v Braziliji. Imenuje se Helder Camara, dušni pastir Oline in Recife. Mons. Camara se bori že vrsto let proti krivicam diktatorskega režima Brazilije, za boljše življenje delavcev in kmetov. Zato je preganjan od fašističnih oblasti, a on gre pogumno po svoji poti.

V Španiji, potem, ko je ukazal Franko umoriti na barbarski način dva mlada rodoljuba, Salvadora Puiga Anticha in Heinza Cheza, je škof iz Bilbao, Mons. Antonio Anaveros, korajžno branil avtonomijo in svobodo Baskov, to je narod, ki je razdeljen med Španijo in Francijo in šteje približno 7 milijonov, pa ni priznan kot narod.

Fašistične oblasti generala Franca so hotele škofa s silo izgnati iz domovine. Stvar se ni še končala, ker fašisti ne odpustijo nikdar tistemu, ki se bori in brani delavce in preganjance.

Obstojajo še drugi škofi na svetu, ki jim ne manjka korajža, a omenili smo samo ta dva, katerih imena so bila objavljena v zadnjih tednih po vseh časopisih sveta.

So pa tudi takšni škofi, ki jim korajža manjka.

Ko slišimo, da preganjajo duhovnike v Španiji, nam prihajajo na misel časi, ko so preganjali pri nas pod

fašizmom naše «Čedarma-ce». Res je, da še danes ne uživamo po naših dolinah vseh tistih svoboščin, ki jih imajo po drugih krajih Italije, posebno kar se tiče zavednih pripadnikov in zagovornikov slovenske manjšine, vendar niso več tako hudi časi, kot so bili v preteklosti.

Zato bi ne bila potrebna danes prav tako velika korajža našim škofom, kakor njihovemu sobratu v Bilbao, da bi se postavili v našo obrambo in javno zahtevali za nas spoštovanje zapisanih in nezapisanih, naravnih in božjih zakonov. Gotovo bi jim ne zato dostavili dekreta o izgonu iz domovine. Zgleda pa, da jim manjka tudi tista najmanjša korajža, ki je potrebna tudi za škofe.

Conferenza del dott. MATIČETOV

Anche la quinta conferenza degli «Incontri culturali della Slava italiana» ha raccolto nella sala dell'Albergo Centrale di Scrutto un vasto e qualificato pubblico, sloveno e friulano, che ha trovato nel dr. Milko Matičetov un conferenziere brillante, conoscitore profondo delle tradizioni narrative della nostra terra.

Per quanto piccola e ristretta fra le Prealpi Giulie, la Slavia italiana ha espresso una narrativa popolare eccezionale per ampiezza e profondità, tale da trovare difficili paragoni in altre zone del Friuli. Solo a Resia, il dr. Matičetov ha raccolto ben tremila racconti popolari!

Merita dunque far conoscere a tutti, come si propone il Centro Studi «Nediža» di S. Pietro al Natisone, questo immenso materiale culturale, che è rimasto, per ragioni storiche e per cattiva volontà, pressochè sconosciuto fra chi ne sono i legittimi eredi.

Merito dunque a tutti i volonterosi, della Slavia italiana e fuori, che si propongono, con conferenze e pubblicazioni, la diffusione di una così importante eredità.

La prossima conferenza, di cui sarà relatore il dott. Merku di Trieste — che è ormai conosciuto nei nostri ambienti culturali come raccogliatore di manoscritti, rilevatore dialettale e trascrittore musicista — bene si inquadra in questo programma.

Agli amici che lamentano il disagio della sala in cui avvengono le conferenze, ricordiamo che la sede dove rivolgere le proteste del caso sono: il Provveditorato agli Studi di Udine, il ministero della Pubblica Istruzione di Roma, i gruppi parlamentari ed i quotidiani nazionali e locali.

Dr. Milko Matičetov na konferenci u Škrutovem

NAŠ PUST

PIŠE NAM MLADENIČ IZ SRJEDNJEGA «AUSTERITY» NIA USTAVLA MLADENIČE SRJENSKE

U nedjejo 26. februarja, srjenski judje so čul ob 9. ur zguoda muziko od adne ramonike; usi so letjel gor na plac, da bi videl, kaj za na novica. Tle so ušafal puno mladenču maškeranih, ki so pjel, plesal an se napravjal za iti par nogah čja po vaseh.

Skuaze Čjarneiče so šli gu Preserjè, gu Varh an paršli za pudan ču u Dolenji Tarbi. Tle so kosil an počival. Kadar so se najedli, so se usednil gor na vuoz z vol an so šli daj do Gorenjega Tarbjà.

Userode so se judje čudval an veselil. Je blua že puno ljet, ki se nie vidlo obedne tajšne reči po naših vaseh. Imjeli smo veselil Pust. Ženè, možje, otroc, usi so hodil zad za mažkeran, za se posmejat an tudi za gledat spoznat tiste, ki so bli pod maškerami.

Zenè so se zmisjovale na stare navade an so dajale jajca, klobasice an vino. Ramonika je godla lepe valcerje po usiah hišah, takua so veselo plesali tudi te stari judje. Kar je paršla nuoč, so se uarnil u Srjednje. Tle so še ocvarli no veliko čvarčjo an so se lepua najedli, zak kar se hod par nogah cjeu dan, pride velik petik.

Muoramo še reč, da je usak mladenč sam napravu njega maškero an njega kostum. Obedan jim nia pomagu, ne z djelam ne z denarjam; use so napravil zvičèr, kar so paršli od djela al od šole. Sudu je blua malo, cajta še manj, ma je blua dost dobre voje an dost skarbila za narest kajšno ljepo rječ zase an za druge.

Še ankrat smo vidli, da naš mladenči njemajo potrebo velikih reči, da bi nardil kajšno pametno al veselo rječ: z adost je, če se jim da paložnost an mogočnost.

Ivan

IZ ŠPIETRA

Tudi mladinci iz Petjaga so se bili lepua organizirali za ljetošnji pust. Napravil so bili ljep alegorični voz an se parpejali skor do Ažle. Na vozu je stala velika «damigiana», napravjena iz karte. Mladinski komitat iz nadižkih dolin jim je šenku 50 litru vina, «Pro Valli del Na-

Pustarji iz Petjaga z alegoričnim vozom

Pustovanje u Srjednem. Žena nosi u koši moža

tisone» pa lepo kopo. Ko so marširali po Špjetru ob špalirju judi, ki so jih gledali, so mladinci točili vino v kopo an ponujali gledalcem. Use je pilo an bilo veselo. Za godbo sta poskarbjela Ližo an Ranier.

ČRNI VRH an lietos so bli blumarji

Tud lietos gor u Črnin Vrhu puobi so se napravil za blumarje. Gor u oštariji par Krištanih so nan poviedli de tale navada je stara puno vič ku stuo liet.

Možje od vasi obliečejo blumarje u bielini, jin zvežejo gor za harbat velike kravje zuonce z no dugo varco, čeče jin ovijo oku šije an facu koloran. Ta na nogah blumarji imajo obute čarne domače žeke, an gor na glavo denejo an vesok an čudan klabuk vsieh koluorju. Tele klabuk je te narbuju. Tele klabuk ki imajo blumarji, an tuole je sama vas Črni Vrh, ki diela.

Za blumarje se denejo samuo te mladi puobi, ki na smiejo imiet vič ku triandvajst liet. Tarkaj ki jih je, tarkaj krat muorejo letiet oku vasi; se ustavjajo ta par oštarijah za popit kiek an letijo nazaj. Lietos jih je bluo pet.

Ce štiejemo an te male pa jih je bluo še vič. An te mladi otroc so se obliekli: so jih matera naprave, de se navadijo bit blumarji kar bojo veliki. An teli mini-blumarji so bli zelo lepi.

Kar končajo letat oku vasi, blumarji se ustavijo tu oštariji, se zberejo judje, začnejo gost z ramoniko an plesat.

Lanskega lieta so paršli filmat blumarje doz Vidma; lietos so paršli pa domači doz Špietra.

RUONAC

Za pust je biu velik ples an lepi pustje

Po navadi vsako lieto gor na Ruoncu imajo te narbuju liepe puste. Gor se oblačijo za pusta te garde an te liepe maskere: te liepe so puobi obliečeni tu ženske an te garde so pa tiste buj strašne. Narbuju strašan je nimar zluodj, ki hod oku z vilan. Drug pust je Sv. Mihel, ki darži zluodja parpetega z varco an ga vlač čje po vasi.

Zvičèr gor na Ruoncu je biu an velik ples z dobro muziko. Se je zbralo puno judi plesat modernaste an stare plesi.

An pustje so paršli gor na ples an so se ustavil plesat veselo med judi. Po oštarijah judje so pil zelo dobro vino, an takuo pust lietos je biu pru veselo.

Pismo emigrantov Aldu Moru in Giacomu Romanu

Dne 2. februarja so se sestali v Lousanni, v Švici, predstavniki emigrantskih organizacij ACLI-ERAPLE, ALEF, PAL FRIUL in Zveza slovenskih emigrantov iz Benečije.

Na sestanku so proučili težek položaj, ki je nastal za emigrante v raznih deželah Evrope tudi zaradi energetske krize, v Švici pa grozijo, da bodo spet skrajšali številu tujih delavcev.

Zgoraj navedene organizacije so odposlale pismo zunanjemu ministru Aldu Moru in deželnemu odborniku za delo in emigracijo Giacomu Romanu.

V pismu odborniku Romanu je rečeno, da bi bil skrajšen čas za sklicanje II. deželne konference o emigraciji. Najbolj primeren čas bi bil med prihodnjem Božičem in Novim letom.

V pismu ministru Moru pa pozivajo italijansko vlado, naj podvzame vse potrebne ukrepe, da zaščiti delo in interese italijanskih delavcev v emigraciji, po drugi strani pa naj začne s tako politiko, ki bo omogočila, v doglednem času, splošen gospodarski in socialni razvoj, ki bo ustvaril pogoje za povrnitev delavcev iz emigracije. V pismu je še rečeno, da bi imela veliko važnost za nakaznje rešitve določenih problemov in za obvezo vlade vsedržavna konferenca o emigraciji, ki jo že dalj časa napovedujejo.

IZIDOR PREDAN IN DINO DEL MEDICO PREDAVALA GORIŠKIM DIJAKOM O POLOŽAJU V BENEŠKI SLOVENIJI

Po zgledu tržaških, so povabili tudi goriški dijaki višjih slovenskih srednjih šol I. Predana in D. Del Medica na predavanje o položaju v Beneški Sloveniji. Predavanje se je vršilo v soboto 2. marca v dvorani telovadnice slovenske nižje srednje šole «I. Trinko», v Ul. Randaccio.

Izidor Predan, dolgoletni predsednik kulturnega društva «Ivan Trinko» in sedaj odgovorni urednik «Novoga Matajurja», je podal zgodovinsko sliko Beneške Slovenije od časa, ko so se nastanili v te kraje prvi Slovenci, do današnjih dni.

Dino Del Medico, voditelj društva slovenskih emigrantov, je govoril o gospodarskem položaju, emigraciji in o zadnjih dogodkih v Brdu in Teru, kjer so prepovedale oblasti pošolsko poučevanje slovenščine.

Dijaki so poslušali z velikim zanimanjem izvajanja govornikov, na koncu pa ju nagradili z dolgimi aplavzi.

MOJE PESMI

Na tujem nas osamljena je Vila
šepetom tajnim tiho navdihnila,
Kakòr čez noc, oh, temne nevesele
v pustinji žalostni smo se spočele.
Samote duh obsopal ni s sijajem,
z ledenim nas je davil ogrlajem.
Da zvezde nam svelejšje so zarele,
krepkeje, veseleje pač bi pele.
To pomni, brate, krivo nas ne sodi!
Prav motri, imi nas in zdrav nam bodi!

LE MIE POESIE

In segreto sussurro, solitaria
e sommessa una Musa c'ispirava
in terra straniera; e così la notte
nel penoso deserto generammo
infelicità oscure.
E non v'era in noi gioia lucente
nello spirito della solitudine,
era angosciato e gelido collare
a toglierci il respiro.
Chiarissime splendevano le stelle,
affinchè noi potessimo cantare
con rinnovata forza e con più gioia.
Fratello, a questo pensa!
Non giudicarci male.
Considera ogni cosa e sta' in salute.

Ivan Trinko

(traduzione di Paolo Petricig)

PIŠE PETAR MATAJURAC

Dragi brauci!

Dost od vas je že bralo al pa poslušalo po televizijski novici, da so grosisti skrili olje, da bi ga prodajali potlè, kadar bi podražjelo, da bi vič zaslužili. Lepuo so preštudirali za njih interese, a interesi te bogatih so škoda an tarpljenje te buozih judi.

Ko manjka olje na targu an po butigah, ga lahko kupi po «črni borzi» tisti, ki ima puno denarja. Te buozi pa naj jedo neobjevano. Kadar pride spet olje na targ po uzdignjenem kupu, bojo muorli spet jesti neobjevano.

Tele zadnje dni sem puno mislu o tem skritem olju an paršu' do zaključka, da če so ga skrili samuo zatu, da bi vič zaslužili, ko ga bojo prodajali po uzdignjenem kupu, bi ne bluo še takuo slavo.

Kaj pa če so ga skrili, da bi ga potlè dajali buozim djelucam an kumetam zastonj? Moji stari parjatelj se še spominjajo, kako je bluo u tistem cajtu, ko so nam ga dajali zastonj... Če ga nisi teu, so ti ga parsillili. Tudi mene so ga dali. Potlè sem ljetu z bargeškami u rokah, a ti hudiči so bli zaparli vsa stranišča. Ojoj, kako je bluo huduo! Muoramo spati z opartimi očmi an varvat, da se ne nikdar vič povarnejo tajšni hudi cajti!

Ko že pišem o spanju in nespanju, ste čuli po televizijski novici, da tudi financarji ne spijejo. Na stuotke tonelat skritega olja so rekvizirali kapitalistom.

Usi mi se muoramo potučti na rebra an reč: «Mea culpa, mea culpa!» Ker smo mislili, da niso financarji naši parjatelj an smo jih garduo sodili, zak smo bli prepričani, da so dobri samuo za lovit tiste naše buoge judi, ki kuhajo žganje an pobjerat tiste majhane kotle, ki ne djelajo obedne škode, pač pa bi bla škoda, če bi muorli kumetje metati sadje an drugo blaguo u gnajak, kot se dogaja na dostjeh krajih.

Čeglih smo veseli, da morremo sada' pohvaliti financarje za službo, ki jo opravjajo u interesu cjele Italije, se jim usedno' upamo svetovat, naj ne zgubjajo cajta okuoli majhnih kotlu, ko so u igri milijardi na drugih krajih. Loviti mašice an zgubjati konje, se rjes obednemu ne splačja.

Ko smo že par naših malih kotlih za žganje, naj povjem, da bi lahko napisu o njih debele bukva resničnih zgodb.

Ankrat so ušafal mojemu stricu, Jakobu, kotu' u senike. Uprašali so moža od vasi, čega je tisti senik. Mož

jim je muoru povjedat. Potlè so paršli narovnost u hišo mojega strica.

«Vi kuhate žganje!» so mu jali.

«Ne!» je suhuo odgovoril.

«U vašem seniku smo ušafal kotu', ki še smardi po žganju!»

«Naj smardi al vonja, kotu' ni muoj. Senik je odpart, brez kjuča. Usak ga je lahko deu notar». jim je še jau, a ni nič pomagalo. Za no malo cajta potlè je imeu u Cedadu proces. Na proces je peju' za pričò botra, Vančinovega Dreja.

Stric je povjedu pretorju, da on ne kuha žganja, da je biu senik odpart an druge reči. Potlè je pretor poklicu Dreja an ga uprašu: «Al parsežete, da niste mai videu kuhat žganja telega človeka?» je pokazu s parstam na mojga strica.

Dreja je biu pošten človek. Bau se je parsežti fuč, zatu se je pomagu z modruostjo.

«Ist parsežem, da ga nisem videu mai še pulente kuhati ne!»

Takuo je Drejova modruost rešila strica. Ni parsegu fuč, ker ga rjes ni videu nikdar kuhat polente, zak muoj stric je zmjeraj kuhu samuo žganje.

Vas pozdravja vaš

Petar Matajurac

OB 20. LETNICI SMRTI NAŠEGA VELIKEGA PESNIKA

(I.) Neobjavljena korespondenca J. B. de COURTENAYA IVANU TRINKU

20 let je minilo, odkar nas je zapustil prof. mons. Ivan Trinko, naš največji pesnik, publicist, filozof, umetnik, prevajalec iz slovenskih jezikov, skratka največji «mož», ki je kdaj zrasel iz naših domačih tleh. «Profesorja» (tako so ga imenovali v njegovem rojstnem kraju) niso poznali in spoštovali samo Slovenci, zelo cenili so ga tudi italijanski kulturni krogi. O tem pričajo številne razglednice in dopisnice, ki jih je «Profesor» dobival pretežno za svoj god in ob raznih priložnostih, kot na primer o Božiču in o Valikinoči, in kj jih hranijo na Trčmunu.

Njegovi italijanski prijatelji in častilci prihajajo iz raznih poklicev: zastopani so preprosti ljudje, škofje, hvaležni duhovniki in učenci, umetniki, zgodovinarji, univerzitetni profesorji, itd. Vsem, ki so se k njemu obrnili za pomoč, je bil na razpolago za nasveti, s pripombami, s spodbudami, in ne samo na literarnem in strokovnem, ampak tudi na duhovnem področju. Ne smemo pozabiti, da je bil mons. I. Trinko vzoren duhovnik in izkušen duhovni svetovalec. Iz teh razglednic raste podoba mons. Ivana Trinka, ki je hotel biti most med dvema kulturama, med slovenskim in romanskim svetom in obenem tudi nepristranski mož kulture in pravi humanist (1). Prepričan je bil namreč, da vsestransko medsebojno spoznavanje vodi do spoštovanja, zblizuje narode, ki so različni po kulturi, zgodovini in naravi, in je pogoj pravega sožitja in prijateljstva. Ta material je do zdaj ostal neobjavljen, ker nihče ni mislil, da na običajnih razglednicah bi bilo lahko napisano kaj zanimivega. Zdaj, ob 20-letnici smrti mons. I. Trinka imamo lepo priložnost objaviti vsaj najpomembnejše dopisnice in razglednice, ki bi utegnile zanimati ljubitelje slovenske literature ter domače zgodovine in kulture. V tem prispevku bom objavil in prepisal predvsem kartice, pisane v slovenščini, ker se mi zdijo najbolj zanimive in zaslužijo tudi kratek komentar.

Brez dvoma so v tej skromni zbirki najbolj zanimive dopisnice J. Baudouina de Courtenaya, svetovnoznanega poljskega jezikoslovca, ki je pred 100 leti začel raziskovati in proučevati rezijanske, terske in nadiške dialekte. J. Baudouin de Courtenaya pozna ves znanstveni svet in njegov vpliv v jezikoslovju je opazen tudi danes. Rojen je bil blizu Varšave 1845; tam je končal visokošolske študije in se potem izpopolnjeval v slavistiki v Pragi, Jeni, Berlinu in Leipzigu. Proučeval je po raznih univerzah (v Peterburgu, v Kazanu, v Dorpatu, v Krakovu in spet v Peterburgu do 1918. nato v Varšavi, kjer je umrl 1929.

J. B. de C. je raziskoval naše dialekte 40 let; prvič je prišel v naše kraje 1872. Zadnjikrat pa se je vozil skozi Rezijo 1913. Objavil je svoje študije o rezijanskem in terskem dialektu (1875. in 1913.) (2): gradiva iz nadiškega narečja žal ni utegnil objaviti in je ostalo v rokopisu; ves ta dokumentarni material hranijo v Baudouinovem arhivu pri aka-

demiji znanosti v Leningradu. Za nas beneške Slovence je ta neobjavljen material gotovo zelo dragocen, ker vemo, da je Baudouin de Courtenay med drugim zapisoval razne šege, pravljice, pripovedke in, s pomočjo gospe Elle von Schoultz-Adaiawske, tudi stare «orginalne melodije (viže) Šempieterskega dištrikta» — (Dopisnica št. 8). Z objavo tega gradiva bi obogatili našo domačo kulturo in rešili pozabe marsikatero stvar, ki bi se sicer za vedno izgubila.

J. Baudouin de Courtenay je med svojim bivanjem pri nas navezal prijateljske stike in tudi sodeloval s tedanjimi čedajskimi intelektualci in poznavalci beneških razmer, med katerimi so najvidnejši predstavniki: prof. g. Musoni iz Saržente, zgodovinar Michele Leicht iz Čedadu, advokat Carlo Podrecca iz Špetra, Alvis Zorzi, direktor muzeja v Čedadu, duhovnik Peter Podrecca, prvi beneški pesnik, kaplan v Trčmunu in pozneje v Roncu (3), dr. Giuseppe Loschi, itd. (dop. št. 3 in 6).

Veliko pomoč pri svojih študijah pa je imel nedvomno pri mladem profesorju I. Trinku s katerim se je osebno prvič seznanil 1890. leta (dop. št. 1 2 in 10).

Prijateljske vezi in medsebojno sodelovanje med Trinkom in poljskim učenjakom so trajale dolga leta, gotovo do 1913. leta (dop. št. 11) in nj izključeno, da so se ti stiki tudi pozneje nadaljevali. V skromni Trinkovi zbirki na Trčmunu hranijo tudi fotografijo, ki predstavlja Baudouina de Courtenaya in njegovega prijatelja Čekanovskega. Slika je bila narejena v Vidmu in poklonjena Trinku v znak prijateljstva okrog leta 1900. Ni vse točno, kar je Baudouin de Courtenay napisal o Rezijanih, o terskih in nadiških Slovencih; sedanji lingvisti, na primer, so ovrgli njegovo teorijo o jezikovni pripadnosti «severno-italijanskih Slovanov» kot J. Baudouin de Courtenay imenuje beneške Slovence (4). Po tej teoriji naj bi bil rezijanski dialekt samostojen jezik in ostala dva beneška dialekt (terski in nadiški) pa «v bolj ozki zvezi z Istrijskimi, nego z goriškimi in kranjskimi dialekti». (dop. št. 9 in 10).

To napačno prepričanje je vplivalo tudi na prof. I. Trinka, ki je napisal v nekem članku tudi to-le: «Podkaninski Rezijani niso veliko sorodni ostalim beneškim Slovencem, a ti se zopet razlikujejo med seboj ker eni (terski Slovenci, op. B. Z.) se zdijo bolj hrvaško-srbskega značaja, drugi (nadiški Slovenci, op. B. Z.) pa so bolj očitno Slovenci» (5) Kljub tej netočnosti ostane poljski učenjak najbolj zaslužen raziskovalec naših narečij in našega narodnega blaga in obenem velik prijatelj beneških Slovencev.

V Reziji, kamor se je večkrat vračal, se je počutil kot doma. Preberimo, kaj je pisal o svoji ljubezni do Rezije: «Čeprav nimam nobenih sorodnikov med Slovani v Severni Italiji, vendarle sem se tam do take mere udomačil, da tisti kraji so postali za me malodane druga domovina; in kadar sem se 1890. leta podal

v rezijansko dolino, sem bil ginjen v globini svoje duše». (5).

Baudouin de Courtenay je pisal I. Trinku v slovenščini; imel je namreč poseben dar za obvladavanje jezikov in je, kot sam trdi, poteboval samo teden dni časa, da je razumel težaven rezijanski dialekt. Tu in tam je v jeziku nekaj napak, vendar objavljamo to korespondenco, kot se nahaja v originalu, brez sprememb in brez korektur. (6)

dopisnica št. 1

Ljubljana, 5 avg. 1890.
Častiti gospod!

Od g. Železnikarja (urednika «Slovenskega Naroda») poizvedel sem, da bivate v Vidmu in da se zanimate za ljudsko slovnost in folkloristiko sploh. Jaz grem ravno zdaj v Rezijo, potem pa tudi v Tarcent in v Videm. Jako bil bi rad, da bi se mogel z Vami seznaniti. Z odličnim spoštovanjem.

Prof. Dr. J. Baudouin de Courtenay
Moj naslov je:
REZIA
(Italia - prov. Udine)

Dopisnica št. 2

Rezja, 11 avg. 1890.

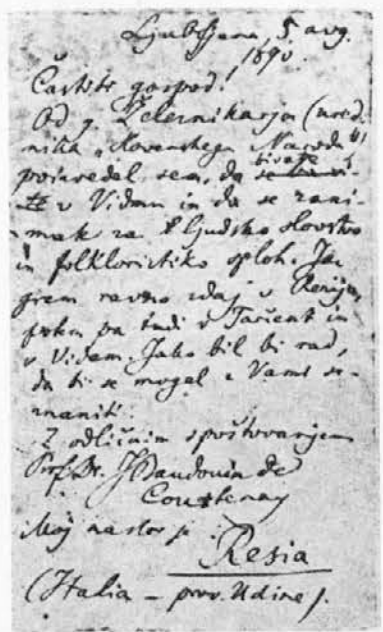
Velečenjeni gospod!
Prav lepa hvala za Vaše ljubezno pismo od 8. avg., ki sem ga (že) dobil predvčerajšnjim. Iz Rezje grem proč v kakih dveh tednih in namenjen sem obiskati po poti Tarcent (Tarcento), Videm (Udine) in Čidad (Staro mesto, Cividale). Tako bilo bi Vam najljubše obiskati me v Čidadu, kjer bom pa tudi pri g. Karlu Podreki (Odvetniku) advokatu, in pri grofu, conte (kontu) Zorzi, direktorju muzea. V Tarcentu bom najbrže 26-ga avg., v Vidmu 17-ga, in v Čidadu 27-ga ali pa 28-ga. Toda Vam pišem še enkrat in naznanim natančno dneve, odločene za vsako mesto. Jako me bo veselilo seznaniti se z Vami, o katerem sem slišal toliko lepih reči.

Ostajam vselej Vam udani
J. Baudouin de Courtenay
in Resia
(provincia di Udine)

Dopisnica št. 3

Rezja, 1. septemberja 1890

Velečastiti gospod!
Lepa hvala za Vaše pismo od 8. avg. Moja iziskanja v

Zgoraj in spodaj fotokopiji verjetno prvega pisma J. B. de COURTENAYA IVANU TRINKU

Reziji so se pretegnila na veliko dni več, od tega, kakor sem se od začetka namenil. Toda zjutra zgoda grem proč od tod in se ustavim v Tarčetu (Tarcento) neokliko ur, tako da pridem v Videm se zjutra po poldan. Potem pa hočem obiskati tudi Čedad (Cividale) in, ako se mi posreči, celo Šan Pieter. Tedaj mam lepo nado seznaniti se z Vami v sredo al pa v četrtek. Če pridete v Čedad, najdete me ali pri g. dokt. Karlu Podreki (advokatu), ali pa pri g. grofu Alvisiju Zorzi. Toda je skoro gotovo, da grem tudi v Šanpietar.

Z odličnim spoštovanjem ostajam vselej Vam udani
J. Baudouin de Courtenay

Dopisnica št. 4

Udine, 4. septembra 1890

Velečastiti gospod!
Bil sem v Čedadu in P. Pietru, todaj žalibože nejsem mogel Vas tam nalesti, ker ste šli v Martignaco. Šel bi rad h Vam, pa imam tukaj v Vidmu mnogo dela. Zatorej bil bi Vam jako hvaležen, ako me tukaj obiščite Jaz stojim v «Albergo Europa» protiv železniške postaje (dirimpetto alla Stazione di Ferrovia). Ko pridete tja, in me ne najdete, postavite Vaš naslov in odločite uro, kedaj Vas bom mogel nalesti doma.

Z odličnim spoštovanjem Prof. J. Baudouin de Courtenay
Pišem v naglici na pošti, torej oprostite pisavo.

Dopisnica št. 5

San Guarzo, 8.IX.1899

Dragi gospod in prijatelj!
Jutri, v soboto, gg. Musoni in Kukovac me hočeta peljati ob 10-i uri zjutrih v Kolorido h ženitkam (nozze). Tedaj bi mi bilo zelo ne všeč, če bi ste prišli z drugim vlakom in me ne najšli doma. Ako je mogoče, prosim Vas prav lepo, pridite ali jutri s prvim vlakom (ob 7-i zgodaj), ali pa v nedeljo, al pa tudi v

ponedeljek. Pričakujem Vašega naznanila, kedaj pridete, in ostajam vselej Vam udani.

Vaš
J. Baudouin de Courtenay

Dopisnica št. 6

Petroburgo-Petrograd,
16/29.X.1900

Velečastiti in dragi gospod!
Kedaj dobim posebne iztise svoje razprave «Sull'appartenenza linguistica ed etnografica degli Slavi del Friuli» (Atti e memorie del Congresso storico tenuto in Cividale 1900)?

Jako bil bi Vam hvaležen, ako bi ste rekli g. dr. Leichtu, naj mi pošlje prej ko mogoče; kajti rad bi že in sam videl tisto svoje delce, in poslal bi svojim znancom. Prosim, zadržite en iztis za se, en za g. dr. Musoni in en za g. dr. Loschi.

Napišite mi tudi, ako Vam je drago, ali ste res zadržali one iztise; eden pa tudi za g. conte Zorzi, direktorja Musea v Čedadu.

Ves Vaš
J. Baudouin de Courtenay

Dopisnica št. 7

Cividale, 22.VII.1903

Velečastiti in dragi gospod!
Od včeraj zvečer sem v Čedadu. Se ve da, da rad bi vas videl. Kedaj i kje bi to se moglo zgoditi? Ali dolgo časa ostanete še v Vidmu? In kam potle greste? Jaz ostanem tukaj kakih 10-12 dnij. Ako želite, grem navlaš v Videm, da se le z Vami vidim. Pa morabit Vi se pripeljete kaki dan v Čedad. Na vsaki način Vam naznanjam, da stanujem tam, kjer in pred dvemi (?) leti, to je casa Marega skoro nasproti (dirimpetto) «Albergo al Friuli». Kaki dan grem tudi v Šampeter. Hotel bi se pogovoriti z Vami mej drugim zaradi shoda slavistov v prihodnjem letu v Petrogradu.

Z odličnim spoštovanjem srčno Vam udani
J. Baudouin de Courtenay
Moj naslov: Cividale

Dopisnica št. 8

Čedad, 21. avgusta 1903 (?)

Čestiti gospod!
Akoravno nemam nobenega odgovora na svoje zadnje pismo, vendar pišem Vam spet. Po jutrih grem v Saržento obiskat g. prof. Musonija. Ali ne bi bilo Vam mogoče hriti tudi tja? Če pa ne, bova se mogla videti še le v prihodnjem tednu, kjer sem spremljal svoje plane zavoljo gospe Schoultz-Adaiawske. ki hoče se pripeljati sem v soboto ali pa v nedeljo, da zapiše nekatere originalne melodije (viže) Šempieterskega dištrikta. Zaradi tega jaz grem poprej v Rezijo na kaka dva dneva, potle v soboto bom se povrnil v Videm, da vkup z g. Schoultz grem v Čedad in v Šanpieter.

Ves Vaš
J. Baudouin de Courtenay
Moj naslov: Cividale / ferma in posta.

Imam za Vas nekaj knjig.

Dopisnica št. 9

Petrohrad, 21.IX./4.X.1912

Velečastiti gospod!
Že več časa nimel sem od Vas nobene vestice. Mej tim hotel bi Vam nekaj poslati in zraven obratiti se h Vam s prošnjo za neka pojasnila. Zatorej lepo Vas prosim, naznajte mi, ali ste še v Vidmu in kak je Vas natančni naslov. Pričakujem nestrpežljivo Vašega odgovora.

nerad sedaj v Italijo. Letos bil sem med drugim v Istriji, da

iziskujem ondašnje čakavske dijalekte. Bil sem skupaj s profesorjem Beličem iz Belgrada. Tisto potovanje me je prepričalo, da sem imel prav, trdeč, da dialekti Slovanov v severni Italiji (razum Rezijanov) se nahajajo (?) v bolj ozki svezi z dijalekti Istrijskih Hrvatov-Čakavcev, nego se slovenskimi dijalekti.

Vošim Vam vsega najboljšega in ostajam vselej Vam udani

J. Baudouin de Courtenay

Dopisnica št. 10

Petrograd, 9/22.X.1912.

Vas Ostr(ov), Kadetska ja
1.9.av.14.

Velečenjeni gospod!

Lepa hvala za Vaš odgovor. Letos nijsem bil v Italiji in nisem šel mimo Vidma. Bil sem samo v Istriji, kjer vkup s prof. Beličem iz Belgrada preiskoval sem čakavske dijalekte. Tisto me je potrdilo v mojem mnenju, da so severno-italijanski Slovani (Terski in Nediški) v bolj ozki v svezi z Istrijskimi, nego s goriškimi in Krajnskimi Slovenci. Moja prošnja je sledeča.

Dovršujem tiskanje rezijanskega spomenika «Christjanske Uzhilo». Se ve da, da je to večinoma prestava (+) (prevod) iz kakega italijanskega ali pa latinskega izvirnika; pa brez tega ne morem s polno natančnostjo predstavljati posebne fraze in besede. Vam je gotovo znana vsa dotična literatura. Zatorej bil bi Vam jako hvaležen, da mi ukazete knjižico, ki je bila izviren rezijanskega teksta, in, ako je mogoče, da mi pošljete dotično knjižico. Se ve da, naznanite mi, koliko košta, in nemudoma povrnem Vam stroške. Ob enem pošiljam Vam celi tekst rezijanskega «Christjanskega Učila». Pomankajoče pole Vam pošljem, kedar bodo dovršeni v tiskarni. Željno pričakujem Vašega odgovora, ker brez njega ne morem pisati predgovora, in se Vam zanaprej zahvalujem in ostajam vselej Vam udani.

J. Baudouin de Courtenay

Dopisnica št. 11

Resiutta, 2.VIII.1913

Velečenjeni in dragi gospod!
Prišel sem spet na en malo časo v tiste kraje. Ravno zdaj grem v Rezijo, kjer ostanem eden dan. Potle pa imam namen baviti se eden ali pa dva dneva v Čedadu (Cividale). Prav rad bi obiskal tudi Vas v Vidmu, ali ne znam, steoite li še tamo. Morda ste šli na deželo v Šanpietar. Prosim na vsak način, da mi daste vedeti, kako je. Dajte na znanje v «Albergo Europa» v Udine, pa tudi napišite v Cividale, ferma in posta.

Želim Vam vse najboljše in ostajam vselej Vam udani

J. Baudouin de Courtenay

OPOMBE

(1) Prim.: IVAN TRINKO - Spisi. Uredil Andrej Budal, Trst 1964, str. 15.

(2) Prim. «Opyt fonetiki rez' janskikh govorov», 1875. in «Materialy dlja južno-slavjanskoj dialektologije i etnografije», 1913.

(3) Več o Petru Podreki beri v «Spisih» I. Trinka, str. 301 - 305, Trst, 1964; uredil A. Budal.

(4) VIII. seminar slovenskega jezika, literature in kulture. Predavanja. Tine Logar: Rezijanski Dialekt (Glasovna skica). Str. I. - 10.

(5) Jadranski Almanah: zgodovinski oris Beneške Slovenije, Trst, 1923. Predavanje «O slavjanah v Italiji». V Jur' evu. 14-3-1929.

(6) Več o B.d.C. beri v zborniku «VIII. Seminar slov. jezika, literature in kulture. PREDAVANJA, Ljubljana 1972, str. 1 - 23.

B. Z.

KAJ SE JE ZGODILO PO NAŠIH DOLINAH

Mali Stefan Zufferli u naročju matere

IZ SRJEDNJEGA

ZIBJELA U FUNKJOVI DRUŽINI NA VRHU

U telem zadnjem cajtu smo muorali pisati samuo žalostne novice. Nu, paršu pa je cajt, da lahko napišemo tudi veselo. Funkjovo družino je razveselilo rojstvo lpege puobčja, kateremu so dali ime Stefan. Oče, Zufferli Giovanni in mati Gina sta posebno vesela, ker se jim je rodil parvi sin, ki sta ga čakala puno cajta.

Malemu Stefanu želimo puno zdravja an veseja u življenju. Oče an mati pa naj vesta, da je u parvi zibjelki prostora še za druge.

VESELA IZ VIDMA

Našemu mlademu paru, Gianni Costaperaria iz Dolenjega Barnasa an Danieli Zuodar iz Pacuha, ki živita v Vidmu, se je rodila ljepa čičica. Takuo je dobil parvi sin, Paolo, sestrico, ki mu bo djelala dobro kompanijo.

Novorojenki, Raffaelli, želimo use dobro u življenju.

POSTROJILI BOJO CJESTO U RAVNE

Naš kamun je skleno, da bojo postrojil an modernizirali cjesto, ki pelje iz doline u Raune. Cjesta bo muorala biti razširjena. Zgraditi bo potrjeba vič podpornih zidov, na ovinkih pa vič željeznih ograj. Djelo bo koštalo 9 milijonu lir.

Pot, ki pelje iz Zamira skuozi Ješičje do Rauni an gre naprej do Oblice, Dugega, se poveže na križišču pred britofam Gorenjega Tarbja s provincialsko cjesto, pomeni puno za življenje teh vasi. Dost jo je že asfaltirane. Narbuj grda je na tistem kosu, ki pelje od Ješičjega do Ravni.

Judje useh zainteresiranih vasi so sparjel novico z velikim vesejam, posebno pa djeluci, ki se muorajo voziti usak dan na djelo po grdi an nagobarni cjesti, pru takuo se vesele novice šoferji avtobusov, ki vozijo šuolarje an pendolarje na djelo.

GOR. TARBİ

U Gorenjem Trbju je umaru Valentin — Tinac Drekonja u starosti 51 ljet. Biu je zlo pošten an parjubjen od useh tistih, ki so ga poznali.

U mladih ljetih je djelu za šuoštarja. Potlè je šu djelat u Belgijo, kot usi naši mladi možje, kjer je ušafu boljezan, ki ga je spravila premaladega na na drugi svjet.

Pogreb rajnkega Valentina je biu u Gorenjem Trbju u petak 1. marca. Naj u miru počiva u domači zemji.

IZ GRMEKA

Pred dobrim tjednom dni so zasvetljale v Gorenjem an Dolenjem Grmeku, u Platcu an Kanalacu, u Gorenjem an Dolenjem Brdu nove električne luči. To so luči, ki so postavljene na narbuj temnih krajih po vaseh. S podobnimi lučmi so bile že preskarbjene druge vasi našega kamuna.

U Grmeku so zmocnjeli tudi električni tok, saj je biu takuo šibak, da njeso mogle ženske niti prati gvanta s pralnim strojem. Moški pa so pravli, da se njeso mogli zvečer obriti z električnim aparatom. Zavojo tega so se bli ljudje lansko ljetu uparili an njeso tjel plačjat «bolete» za ponucano električno energijo.

Kot vidimo, use pomaga. Če mučiš pa njemaš nič!

TOPOLOVO

UMARLA JE U TELEFONSKI KABINI

U nedjejo 3. marca se je želela 73-ljetna Pepa Garjup telefonsko pogovoriti s svojim sinom, ki djela u Torinu. Kadar je dobila vezo s Torinom an začula glas sojga sina, jo je parjelo slabo, more bit od «emocijona» an je na hitro umarła u kabinni, s telefonsko slušalko u roki.

ŠPIJETAR

IZ PETJAGA

Na dan 26. februarja je na hitro umaru u Milanu naš dobar vaščan Dorič Juša. Star je biu samuo 45 ljet. Kumj petnajst dni prej mu je doma umaru oče Filip. Doriča so parpejali iz Milana damu, zak je želeu biti podkohan u domači zemji, ki jo je zmjeraj ljubju. Njega pogreb je biu u Špijetru 28. februarja.

IZ GORENJE MJERSE

U torak 5. marca je umarła u špitalu, u Čedadu, Lauretig Erminia, stara 69 ljet.

U Gorenji Mjersi je umarło u kratkem cajtu 8 judi. To je rjes previç za takuo majhno vas.

IZ KRAVARJA OBJESU SE JE

Kravanja Kalisto, star 46 ljet, je na tiho odšu iz doma. Vaščani so ga iskali cjelih 8 dni po vsjeh grapah an potokih. Potlè so ga ušafal obješenega u hosti. Praviyo, da je biu bolan.

O SREČNI DOM

O srečni Dom za zvezdami kjer bivajo vsi blaženi presrečni bratje in sestře, ki u Bogu ste odšli zemjè; minil je jok odšla je smrt veselja raj vam je odprt. Življenje naše kratko je končali bomo romanje in šli na zvezde u pravi Dom in tam živeli z Jezusom. Presrečni bratje in sestře, ki u Bogu se radujete, vodite nas u Sveti Raj, kjer srečni bomo vekomaj.

IZ AŽLE

Rajnik Vittorio Podreka

V Ažli sta umarła dva poštena an napredna Slovenca, Podreka Viktor - Matajurcu, star 68 ljet an Zufferli Alfred, star 48 ljet. Parvega smo podkopali 25., drugoga pa 26. februarja. K zadnjemu počitku jih je spremljalo veliko številu parjatelju an znancu.

Takuo Podreka, ku Zufferli sta se zmjeraj tukla za naše pravice, zatuo jih bomo ohranili u ljepem spominu.

PRIPOVEDUJE LIZA HRAS

LIUBA MOJA

Ljuba moja pojdi z mano grema na spancir. Ko sta tja u goščavo prišla on zazdigne ojstri meč. Ljuba moja dol poklekni zdaj je tuoj te zadnji čas; kolko krat sme zapeljala zdaj odgovor mi boš dala.

Na slikii pogreb Elia Canalaza

Ta pred uratih od fabrike djelovac se ustav na žlah ljepa ura ga je potegnila za jopo Takua, ki se obarne an pogleda sonce use obalasto, use ardečo, ki se mu smjeje gu jasnih nebesih nu parjateljsko migne — Povjemji, parjateu Sonce kaj se ti ne zdi šleutasto šenkat adnc' take'lo zornado adnemu gospodarju? —

Jacques Prévert

Prevedel po beneško CLAUDIO DURIAVIG iz Dolenjega Trbja

ZA NAŠE OTROKE SLOVENSKA ŠOLA!

Umaru je ELIO CANALAZ

Človek bi mislu, da človek takuo veseu, kot je biu rajnik Elio Carnejacu iz Malega Grmeku, ne smje, ne more umrjeti. Pa je le resnica, čeglih žalostna, da ga ni vič med nami, da ga ne bomo vič videli. Zaharbtna boljezan, ki ne odpušča, ga je spravila u prerani grob, saj je imeu kumi 48 ljet. Umaru je u špitalu u Palmanovi. Podkopali pa smo ga u Devinu, kjer je živju u družino, od kar se je uarnu iz Belgije, kjer je djelu vič ljet u minieri.

Use nam ga bo težkuo pozabiti, saj smo ga imjeli usi radi, kakor on nas. Takuo huduo prizadeti družini izrekamo naše globoke sožalje.

PRAVCA ZA TE MALE

Ankrat tu adni vasi je biu an tat ki je biu ukradu vse kakuoše famoštru. Famoštar nie viedeu kdou mu je biu ukradu kakuoše an nie viedeu kuo narest za ga ušafat uon.

Kar je paršla nedieja je začeu pridgat ob maši od telih kakuoš, ki so mu bli ukradli, an mu je paršlo tu pamet kuo narest za zapoznot tatà.

Antada je jau:

— Tist dole na koncu ciekve, tist mi je ukradu kakuoše. Ga poznaj zak ima šele no plumo od kakuoš ta na raman!

Tat je ču tele besiede, an hitro se je teu obrisat jopo z roko, čeglih plume nie bluo zaries...

Takuo famoštar, kuštan, je zapoznu tistega ki mu je biu ukradu kakuoše!

Rožca goz Veseja

Sada učimo-se no malo brat:

S) koš	s) kos
San nabasu hruške tu koš.	Nie imiela še an kos kruha!
z) koža	z) kozà
Ga je sarbiela vsa koža...	kozà je storlà kozliča!
c) celò	c) celo
Čičica se je udarla tu celò.	Otrok je joku celo nuoč.

UN LIBRO SULLA SLAVIA ITALIANA

In occasione del suo 49° congresso, che si è tenuto a S. Pietro al Natisono nel 1972, la Società Filologica Friulana ha edito il volume *Val Natisono*, presentato in una veste veramente sfarzosa, rilegato ed arricchito di belle fotografie.

I contributi pubblicati sono molto interessanti, tali da stimolare la lettura e la discussione, anche fra gli sloveni delle Valli del Natisono, cui il volume è dedicato.

Ci sono parsi fondamentali i due testi del prof. A.M. Raffo sul dialetto delle Valli del Natisono e del prof. G.B. Pellegrini sul dialetto e la toponomastica. Ai due studiosi va anche dato il merito dell'impostazione estremamente corretta, dal punto di vista scientifico, della ricerca.

Vorremmo invece mettere in luce la presenza, nel libro, di contributi piuttosto superficiali, in parte rilevati dal ricercatore ed in parte ripresi da altre pubblicazioni, sulle usanze e sugli scongiuri. Tralasciamo il contenuto. Ci lascia soprattutto perplessi l'aggettività della trascrizione del dialetto delle Valli del Natisono, che ha un sistema fonetico sloveno, con un codice fonetico italiano.

Ne nasce una trascrizione piena di equivoci, che diven-

ta incomprensibile ed addirittura illeggibile sia ai friulani che agli sloveni. A nessuno possiamo negare il diritto di darsi un codice di trascrizione linguistica confacente; ma qui il passaggio dal testo verbale al testo manoscritto e da quest'ultimo al testo tipografico è talmente deteriorante, da sminuire affatto il valore documentario di quei contributi.

Scrivere «clecin» invece di «cleciu» (trascrizione italiana approssimata di «kleču» in dialetto; «klečal» in lingua) potrebbe apparire solo come una trascrizione sbagliata di una sola lettera «u» con «n». Se invece quasi ogni «u» diventa «n», eccetera, allora siamo di fronte ad un atteggiamento culturale deformato. Un consulente grafico per il dialetto sloveno ed un correttore di bozze si dovevano pur trovare!

Se a questo non si è pensato, è — forse — perchè, in fondo in fondo, il dialetto di Valnatisono non è considerato altro che una grottesca accozzaglia di lettere dell'alfabeto!

Questo sminuisce il valore, purtroppo non il prezzo, del bel volume. Come documento di certi friulani (che pure agitano il problema della loro lingua) verso gli sloveni, vale invece appieno il prezzo di copertina.

Scrutto - S. Leonardo - Albergo Centrale

Venerdì 15 marzo
ore 20 e 30

6ª Conferenza:

dott. Paolo Merku
(redattore dei programmi sloveni alla Radio-TV di Trieste)

I MANOSCRITTI SLOVENI DEI SECOLI SCORSI NELLA
SLAVIA ITALIANA
(Slovenski rokopisi preteklih stoletij v Beneški Sloveniji)

Stevilni narečni rokopisi, ki jih hranijo po arhivih v Benečiji in zunaj nje, so zelo malo znani, saj jih je treba šele inventarizirati in preučiti, da bo moč spregovoriti o njih pomenu za kulturo Beneških Slovencev.

Toda po redkih objavljenih tekstih in onih, ki sem imel prilžnost sam videti in brati, lahko vsaj v grobih obrisih poskušam postavljati temelj za kulturno zgodovino Benečije in za njen vzporedni razvoj s slovensko kulturo.